

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 13 Kasım 2019

OECD'den Vergi Adaletsizliği ile Mücadele

Şirketler kesimi üzerinden alınan *Kurumlar Gelir Vergisi* oranları son yirmi yılda ortalama yüzde 28.6 (2000 yılı) düzeyinden, yüzde 21.4'e (2018 yılı) geriledi. OECD verilerine göre, kurumlar vergisi gelirleri OECD ülkelerinde toplam vergi gelirinin sadece yüzde 9'unu oluşturmakta (dünya ortalaması yüzde 13.3). Milli gelirlerin ortalaması olarak ise, kurumlar vergisi yükü yüzde 3 düzeyinde hesaplanmakta.

Diğer yandan, Birleşmiş Milletler Kalkınma ve Ticaret Konferansı örgütü (UNCTAD) verileri 2000 sonrasında sermaye kesiminin bir bütün olarak payının küresel boyutta yüzde 3 artarak, dünya katma değerinin yüzde 47'sine ulaştığını belgeliyor. Vergi sonrası kazançların adaletsizliğini, dünya ölçeğinde gelir dağılımındaki eşitsizliğin en önemli araçların birisi olarak değerlendirmemiz gerekiyor.

OECD geçtiğimiz hafta söz konusu adaletsiz gelişmeye karşı yeni bir inisiyatif paylaştı ve dünya ölçeğinde şirketler kesiminden alınan kurumlar vergisinin tahsiline yönelik iki öneri geliştirdi: (1) ulus-ötesi şirketlerden alınacak vergilerin ana kaynağında tahsil edilmesi ve (2) tüm yerel ve ulus-ötesi şirketleri kapsayacak olan bir *asgari vergi oranının* uygulanması. OECD böylelikle, özellikle ulus-ötesi şirketlerin elde ettikleri karları ana ülkeden uzaklaştırarak, vergi avantajları ve imtiyazların yoğunlaştığı *vergi cennetlerine* kaydırılmasını sonlandırmayı amaçlamakta. Böylece dünya ölçeğinde sür giden *dibe doğru yarışın* da önüne geçilebileceği düşünülmekte.

Aslında, söz konusu önerilerin OECD tarafından daha 2013'ten beri sürdürülmekte olduğunu anımsamaktayız. OECD 2013'te kurguladığı ve "*Karların* (başka ülkelere) *Kaydırılması* (sonucunda) *Vergi Erozyonu*" (Base Erosion and Profit Sharing – BEPS) ile mücadele kapsamında bir dizi aksiyon planı önerisini G20 platformlarında dünya kamuoyu ile paylaşmış ve küresel ekonomide daha adaletli bir vergi sisteminin oluşturulması çağrısında bulunmuştu. OECD 2015 tarihli BEPS raporunda, söz konusu kar transferleri yoluyla sonuçlanan vergi kayıplarının hükümetlerin bütçelerine olan maliyetlerinin yılda 100 ile 240 milyar dolara ulaştığını belgelemekte; bu rakamların da kurumlar vergisi gelirlerinin yüzde 4'ü ile 10'u arasında olduğunu vurgulamaktaydı.

Bir yandan yabancı sermaye yatırımı elde etmek için birbiriyle yarışmaya itilen; bir yandan da vergi adaletsizliği nedeniyle gelirin bölüşümünde en ağır eşitsizlikleri yaşayan az gelişmiş / gelişmekte olan dünya için bu öneriler ne derece gerçekçidir?

UNCTAD verileri küresel boyutta en büyük 2,000 şirketin toplam satış gelirlerinin 36.8 trilyona (dünya ihracat hacminin iki misli), yıllık toplam net karlarının ise 2.6 trilyon dolar düzeyine ulaştığını belgeliyor. Söz konusu 2,000 en büyük ulus-ötesi şirket dünya ihracatının yüzde 57'sini doğrudan denetliyor. İhraç ürünlerinin tasarım aşamasından, nihai tüketiciye ulaşana değin tüm üretim ve pazarlama ağlarına hükmeden bu en büyük yüzde 1'lik şirket,

tekelci konumları sayesinde dünya fiyatlarını yönlendiriyor; üretim ve satış noktalarını düzenliyor; ve tek sözcük ile, küresel meta zincirlerinin her aşamasını kendi stratejik çıkarları uyarınca kurguluyor.

Bu koşullar altında OECD'nin "daha adaletli vergi" çağrılarını iyimser bir ütopyayı andırmakta. Ancak, öyle bile olsa, sahiplenerek, desteklenmeyi hak ediyor.

Türkiye emek hareketinin ve hukuk mücadelesinin yılmaz savunucularından, Anayasa Profesörü, sayın **Mümtaz Soysal**'ı kaybettik. Anısı önünde saygıyla eğiliyorum. Hocamız ışıklar içinde uysun.